

Ahmet Rasim

Hanım

Hazırlayan: Türkân Yeşilyurt

İçindekiler

Önsöz.....	7
Giriş	11
1. Hanım.....	17
1. 1. Hanım Ninem ile Figaro Gazetesi	17
1. 2. Ev kadını	18
1. 3. Evde çamaşır	21
1. 4. “ 7”	24
1. 5. Seda-yı ninni	24
1. 6. Mini mini yaramaz.....	25
1. 7. Analık.....	25
1. 8. Anaların enzar-ı dikkat ve şefkatine	25
1. 9. Tedbir-i ömür	26
2. Ahmet Rasim, Hanım’ı Neden Yazmış Olabilir?	27
3. İdeal Kadın Hanım	33
3.1. İdeal kadın ne yapar?	33
3.2. İdeal kadın ne yapmaz?.....	37
4. Kapalı Kadın	41

5. İki Nine: Hanım Nine ve Büyük Nine	49
Sonuç.....	55
Kaynaklar.....	57
Muharriri: Ahmet Rasim Hanım	61
Hanım Ninem ile Figaro gazetesi.....	62
Ev kadını 1	81
Evde çamaşır 1	117
Seda-yı ninni.....	132
Mini mini yaramaz 1.....	137
Analık 1	142
Tedbir-i ömür 1	149
Terbiye-i kavmiye ve terbiye-i şahsiye	149
Sözlük.....	153

Önsöz

İlber Ortaylı, “Osmanlı Toplumunda Aile” adlı yazısında halk hayatını anlamada edebiyatın, özellikle Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Ahmet Rasim’in eserlerinin önemine dikkat çeker:

Osmanlı toplumunda muhtelif toplumsal tabaka ve bölgelerindeki aile tiplerinin günlük yaşayışı, sosyo-kültürel davranış kalıpları, tüketim kazançları henüz ciddi araştırma konusu olmamıştır. Özellikle sosyal değişimin hazırladığı 19. yüzyıl için bu araştırmaların sınırlı sayıdaki hatırat, her yerde pek düzenli olmayan nüfus kayıtları, seyahatnameler ve kuşkusuz romanların ve hikâyelerin taranarak yapılması gerekmektedir. Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Ahmet Rasim’in eserleri, 19. yüzyıl halk hayatını anlamamıza yarayacak meddah hikâyeleri küçümsenmeyecek kaynaklardır.¹

Bu çalışmanın temel amacı Ahmet Rasim’in H 1326 M 1910 yılında kaleme aldığı *Hanım* adlı eserini yeni yazıya aktararak yazarın kadına bakış açısını ortaya koymaktır. Ayrıca yazarın portresini çizdiği ve örnek olarak gösterdiği kadın bağlamında yazarın kadın anlayışı sorgulanmıştır.

Kitabın “Giriş”inde Ahmet Rasim’in hayatı ve edebiyat görüşü ortaya konmuştur.

¹ İlber Ortaylı, “Osmanlı Toplumunda Aile”, *Türkiye’de Ailenin Değişimi*, Türk Sosyal Bilimler Derneği, Ankara 1974, s. 88.

“*Hanım*” adlı birinci bölümde Ahmet Rasim’in “Hanım Ninem ile Figaro gazetesi” , “Ev kadını”, “Evde çamaşır”, “7”, “Seda-yı ninni”, “Mini mini yaramaz”, “Analık”, “Anaların enzar-ı dikkat ve şefkatine” ve “Tedbir-i ömür” başlıklı kısımlardan oluşan *Hanım* adlı eseri hakkında bilgi verilmiştir.

“Ahmet Rasim, *Hanım*’ı neden yazmış olabilir?” adlı ikinci bölümde, başlıktan da anlaşılacağı üzere, yazarın *Hanım*’ı niçin kaleme aldığı sorusunun cevabı aranmıştır.

“İdeal kadın *Hanım*” adlı üçüncü bölümde, “İdeal kadın neyi yapar?” ve “İdeal kadın neyi yapmaz?” soruları çerçevesinde *Hanım* eseri irdelenmiştir.

“Kapalı kadın” adlı dördüncü bölümde, yazarın “ideal kadın”ı *Hanım*’ın aslında “kapalı kadın” olduğu savunulmuştur.

“Sonuç”ta Ahmet Rasim’in *Hanım*’da kadına nasıl baktığı ana hatlarıyla ortaya konmuştur.

“Kaynaklar”da, yazıda, doğrudan veya dolaylı olarak yararlanılan eserlere, makalelere ve eski harfli *Hanım*’ı okurken başvurulan sözlüklere yer verilmiştir.

“Kaynaklar”dan sonra *Hanım*’ın yeni harfli ve eski harfli metni ve bir “Sözlük” bulunmaktadır.

Metni kurarken uyulan esaslar şunlardır:

- Türk Dil Kurumunun 2012 tarihli *Yazım Kılavuzu*’na uyulmuştur.
- Genel olarak eski harfli metindeki noktalama işaretlerine riayet edilmiş; ancak metinde olmadığı halde özel isimlere gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmıştır.
- Eski harfli metinde parantez içinde gösterilen vurgular için, yeni harfli metinde çift tırnak “ ” işareti kullanılmıştır.

- İhtiyaç duyuldukça metin tamiri yoluna gidilmiş, eklenen harf veya kelimeler köşeli parantez [], çıkarılan harf veya kelimeler parantez () işareti ile gösterilmiştir.
- Okunamayan kelimelerin yerine ve doğru okunduğundan şüphe duyulan kelimelerin yanına soru işareti “?” konmuştur.
- Eski harfli metinde geçen kişi adlarının sayfa numaraları yeni harfli metinde gösterilmiştir.

Çalışma sırasında hem bunaldığımı hem de heyecanlandığımı söylemeliyim. Osmanlı Türkçesi konusundaki eksikliklerim nedeniyle zaman zaman sıkıntılarla karşılaştım. Yine de kelimelerin sihrine kapılmaktan kendimi alamadım. Bazen okuyamadığım sözcükler, bazen ‘biçin, şirvan, buğada’ gibi kelimeler üzerine konuşmak, tartışmak için dilci ve edebiyatçı arkadaşlarıma başvurduğum. Bu esnada bana tebessümle yaklaşp yardımcı oldular. Kendilerine teşekkür ederim. Kıymetli Hocam, Prof. Dr. İsmail Parlatır, telefondaki “tatlı azarları” ve “ufuk açıcı” uyarılarıyla önümü açtı. Kendisine minnettarım. Kuşkusuz bilgili ve zarif arkadaşım Araştırma Görevlisi Nazlı Memiş Baytimur ve eski harfli metnin son okumasını yapan şair dostum Yrd. Doç. Dr. Emel Kaya Gözlü olmasa bu işin altından kalkamazdım. Ayrıca Samsun Gazi İl Halk Kütüphanesi’nden Adnan Serser ve Hakan Oktay Bey’e teşekkür ederim.

Giriş

Ahmet Hamdi Tanpınar, Muallim Naci'nin Şehzadebaşı kahveleri için yazdığı bazı parçaların edebiyatımızın ilk şehir kronikleri olduğunu ve bu denemelerle Ahmet Rasim'i hazırladığını söyler.² *Şehir Mektupları* yazarı Ahmet Rasim, 1864/1865'te İstanbul'da doğmuştur. Babası daha doğmadan ailesini terk ettiği için kendisini imkânsızlıklar içinde annesi büyötmüştür. Mutlakiyet, Meşrutiyet, Mütareke devirlerine ve Cumhuriyet'in ilk dönemine tanıklık eden Ahmet Rasim, birkaç mahalle mektebi değıştirdikten sonra Darüşşafaka'yı birincilikle bitirmiştir. İlk atandığı görev, Posta Telgraf İdaresi olsa da görevinden kısa süre sonra ayrılmış, hayatını kalemiyle kazanmıştır. Bu arada bir süre Mekteb-i Behrami'de ve Komonto Musevi okulunda öğretmenlik yaptığını belirtmek gerekir.

Ahmet Rasim, çok sürmeyen memuriyet hayatının ilk aylarında Sadberk Hanım ile evlenmiştir. Eşinin ölümüne kadar süren bu evlilikten iki kızı, dört oğlu olmuştur. Yazarın bir oğlu Balkan Savaşı'nda şehit düşmüştür.

² Ahmet Hamdi Tanpınar, "Eski ile Yeninin Arasında Muallim Naci Efendi", *19'uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, İstanbul 2001, s. 610.

Ahmet Rasim yazılarını başta *Basiret*, *Ceride-i Havadis*, *Cumhuriyet*, *Envâr-ı Zekâ*, *Hakimiyet-i Milliye*, *Hazine-i Fünun*, *İkdam*, *Maarif*, *Mektep*, *Malumat*, *Musavver Malumat*, *Resimli Gazete*, *Tasvir-i Efkar*, *Tercüman-ı Hakikat*, *Saadet*, *Sabah*, *Vakit*, *Yeni Gün*, *Zaman* olmak üzere birçok gazete ve dergide yayımlamıştır.

Hüseyin Şehsuvar'ın "Derbeder, deryadil, serazat, rindmeşrep bir adam. Dünya umurunda değil. Dünya yansa içinde bir hasırı yok. Ne emval ne nukut cemine merakı ne mevki ve mansıp ihtirası var; ne dağda davarı ne çakalla davası."³ dediği Ahmet Rasim, başta fıkra, şiir, hikâye, roman, hatıra, tarih, mektup, monografi ve ders kitabı olmak üzere birçok edebî türde eser vermiş bir yazardır.

Ahmet Rasim, *Malumat* gazetesinin bünyesinde yayımlanan *Hanımlara Mahsus Malumat*'ta Leyla Feride takma adıyla yazmıştır. Muhabir olarak Suriye, Sofya ve Romanya'da bulunmuştur.

Ahmet Rasim, 1908 yılında Hüseyin Rahmi ile beraber 37 sayı devam etmiş olan *Boşboğaz ile Güllabi* adlı mizah gazetesini çıkarmıştır.

Agâh Sırrı Levend'in *Ahmet Rasim* adlı kitabında belirttiğine göre yazar, *Servet-i Fünun* dergisinde hem çeşitli konularda yazılar kaleme almış hem de *Afife*, *Leyal-i Izdırıp*, *Meşak-ı Hayat* adlı eserlerini tefrika etmiştir.⁴ Ancak, Ahmet Rasim'in dergiyle bağı *Servet-i Fünun*, Edebiyat-ı Cedideciler'in edebî mahfiline dönüşünce kopmuştur. Bilindiği üzere Ahmet İhsan tarafından 17 Mart 1891'de yayımlanmaya başlayan *Ser-*

³ Hüseyin Şehsuvar, "Ahmet Rasim Bey", *Ahmet Rasim: Aşkları-Hatıraları*, haz. Hilmi Yücebaş, Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık ve Kâğıtçılık, İstanbul 1957, s. 100.

⁴ Agâh Sırrı Levend, *Ahmet Rasim*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1965, s.53.

vet-i Fünun, bilim-fen dergisidir. Ne ki, 7 Şubat 1896 tarihli 256. sayısından itibaren derginin başına Tevfik Fikret'in getirilmesiyle aynı zamanda Edebiyat-ı Cedide hareketi de başlamış olur. Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatı'nın Ana Çizgileri (1860-1923)* adlı kitabında Edebiyat-ı Cedide'yi şöyle değerlendirir: "1898 yılının sonlarında, yani üç yıl içinde, Servet-i Fünuncular eski edebiyatı tutanlara karşı mücadeleyi kazanmış, Avrupai Türk edebiyatının kesin zaferini sağlamış bulunuyorlardı:"⁵ Ahmet Rasim ise ustası olarak kabul ettiği Ahmet Mithat Efendi gibi yerli ve sentezci, başka bir deyişle ılımlı bir çizgiyi benimsemiştir. O, bir "Mutavassıt"tır. Şerif Aktaş, *Ahmet Rasim* adlı kitabında Ahmet Rasim'in de içinde olduğu "Mutavassıtın" hakkında şu bilgiyi verir:

O dönemdeki yeni-eski tartışması çerçevesinde ileri sürülen teklifleri, zamanın ihtiyaçları ve millî zevke göre değerlendirip onlardan yararlanarak yerli bir edebiyat yaratmayı gaye hâline getiren kalem sahiplerinin meydana getirdiği grubun adıdır. Bu sığara en layık isimlerin başında Ahmet Rasim gelir. Muallim Naci ve Mithat Efendi'yi de bu grup içinde düşünmek yerinde olur.⁶

Şerif Aktaş'ın belirttiğine göre Ahmet Rasim, 7-28 Mayıs 1314 tarihleri arasında *Malumat* dergisinin 133, 134, 135, 136. sayılarında yayımlanan "Tekamül ve Terakkî" adlı makalelerinde "Mutavassıtın" grubunun edebiyat anlayışını ortaya koymuş-

⁵ Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923)*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2015, s. 91.

⁶ Şerif Aktaş, *Ahmet Rasim*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004, s. 66.

۹۹

122

محرری : احمد راسم

خانم

۸۵

خانمغه لایق اوصاف جلیله و مزیات مخصوصه حقننده بعین امثال
مقبوله ایله مطالعات عمومییه قییلندن اوله رق سرد ایدیش اقبال
معتبره بی و تربیه انانه دائر اخلاقی متئلردن مأخوذ فقرات عدیده بی
محتوی بر خانمه کتایبدر

صاحب و ناشری : الیاس

کتابخانه

باب عالی جاده سنده نومرو ۴۲

در سعادت - اقدام مطبعه سی

Samsun Ondokuzmayıs
KÜTÜPHANESİ

No : 1842 / 396